

בישול וחימום אוכל לפני שבת

על פי דיני התורה מותר להניח אוכל על האש לפני שבת, גם אם האוכל ימשיך להתבשל בשבת
עצמה (שו"ע סימן רנ"ב סעיף א).

אמנם חכמים הגבילו את הדבר ואמרו שמותר לעשות זאת רק כאשר אין חשש שהוא יבוא לעשות
מלאכה דאורייתא (שו"ע סי' רנ"א).

איזו מלאכה דאורייתא אנחנו חוששים שיבוא האדם לעשות בענין הבישול?

צורת הבישול באותם ימים הייתה בעיקר על ידי נתינת המאכלים על/בתוך תנור עם גחלים. במקרה
שהאוכל לא מבושל מספיק, האדם יכול להיכשל ולחתות בגחלים כדי למהר את הבישול המאכלים.
משום כך הורו לנו חכמים שכאשר האוכל אינו מבושל, אסור להניח אותו על האש לפני שבת ולהניח
לו להתבשל במהלך השבת.

חשש זה של 'חיתוי בגחלים' שייך גם בזמנינו. למרות שאנו בדרך כלל לא מבשלים על גבי גחלים,
אלא מבשלים על הגז או על גופי חימום חשמליים יש חשש שמתוך רצון לזרז את הבישול יבואו
להגביר או להנמיך את האש כפי הצורך ויעברו על מלאכה מהתורה, ולכן אסור להניח אוכל בערב
שבת על כל אש גלויה.

אז מתי מותר ומתי אסור?

התשובה היא פשוטה.

אם יש חשש שהאדם יחתה בגחלים, אסור להניח אוכל לפני שבת שימשיך ויתבשל בשבת, ואם אין
חשש שיחתה בגחלים, מותר לעשות זאת.

ישנם שלושה מצבים בהם אין חשש שהאדם יבוא לחתות בגחלים:

א. **גרוף או קטום** – כלומר אם גרפו והוציאו את הגחלים מהכירה, שוב אין חשש שיבוא לחתות
בהם, שהרי הם אינם. וכן אם קטם את האש כלומר פיזר חול על האש ובכך מיעט את החום
שלה, זה בשבילו סימן היכר שהוא לא יבוא לחתות בגחלים. (שו"ע רנ"ג, א).

ב. **אוכל מבושל** – כאשר האוכל מבושל שוב אין חשש שיבוא לחתות בגחלים. ועיין בנספח
מה נחשב שהאוכל מבושל ששוב אין חשש שיבוא לחתות בגחלים.

ג. **קדירה חייטא** – מותר להניח סיר עם אוכל כשיש בסיר אוכל שאינו מבושל כלל (כלומר
שבשקיעת החמה של ערב שבת הוא אפילו לא חם) בתנאי שמדובר בסוג אוכל שלוקח כ"כ
הרבה זמן לבשל אותו שגם אם יחתה בגחלים הוא לא יהיה מוכן לסעודת הערב (רנ"ג א. משני"ב
ט-י"א).

אופני ההיתר בעידן שלנו:

א. **גרוף או קטום** – כיסוי האש על ידי בלעך וכדו', וכן פלטה של שבת שאי אפשר להגביר בה
את מידת החום, ולכן יהיה מותר להניח אוכל לא מבושל או מבושל חלקית על פלטה וכן
על הבלעך לפני שבת בשביל שימשיך להתבשל בשבת (שמירת שבת כהלכתה א, ל).

ב. **אוכל מבושל** – מותר להניח על כירת הגז לפני שבת סיר עם אוכל מבושל.

ג. **קדירה חייתא** – מותר להניח על הגז אוכל שאינו מבושל כלל על האש הגלויה ובתנאי שהאוכל לא יהיה ראוי לאכילה עד לסעודת הלילה, וכן מותר להכניס אוכל לא מבושל בסיר בישול איטי שמתוך איטיות הבישול של הסיר האוכל לא יתבשל עד סעודת הלילה (עי'פ חזו"א ל"ו א).

סיכום

כאשר אנהנו רוצים להניח מאכל על האש בערב שבת כדי שיהיה שם במהלך השבת, אנהנו צריכים לבדוק:

האם יש חשש שנעשה בשבת פעולה שתגביר את הבישול, או אין חשש.

אם המאכל מבושל, או שהתנור גרוף וקטום, או שמדובר בקדירה חייתא, הדבר יהיה מותר.

נספח

מתי נחשב שהאוכל מבושל?

יש לשים לב לחילוק החשוב הבא: לעניין חימום מאכלים מבושלים בשבת עצמה, כל עוד האוכל לא מבושל לגמרי, עדין שייך בו בישול, ורק לאחר שהוא יתבשל לגמרי שבעיני העולם הוא יחשב מבושל שוב לא יהיה שייך בו בישול נוסף אלא רק חימום.

לעניין הנחת אוכל לפני שבת על גבי אש גלויה: יש שאמרו שרק אם האוכל מבושל לגמרי והוא מצטמק ורע לו, אז כבר אין חשש שיבוא לחתות בגחלים, שהרי אם יחתה את הגחלים המאכל שלו יצטמק וזה נגד רצונו. וכך ראוי לנהוג לכתחילה (סי' רנג סעיף א. בביאור הלכה, ד"ה ונהגו להקל. חזו"ע ח"א עמי מד).

ויש שאמרו, שכבר משעה שהאוכל מבושל כמאכל בן דרוסאי, האדם כבר פחות מהול על האוכל, ואין חשש שיחתה בגחלים.

מה זה מאכל בן דרוסאי? זה סימן למאכל שמבושל חלקית ונאכל על ידי הדחק.

(אדם ששמו בן דרוסאי שהיה שודד, כיון שהיה מאד עסוק, לא היה לו זמן לבשל את מאכליו כמו שצריך, והיה אוכלם כשהם מבושלים חלקית).

ואפשר לסמוך על שיטה זו (רמ"א שם. חזו"ע שם).